

Consultatiereactie Vattenfall – Ontwerp Beleidsprogramma Klimaat

Amsterdam, 14 juli 2022

Geachte heer, mevrouw,

Vattenfall maakt graag gebruik van de mogelijkheid om een reactie te geven op de consultatie over het Ontwerp Beleidsprogramma Klimaat.

Introductie Vattenfall

Vattenfall zet zich in om een fossielvrij leven binnen één generatie mogelijk te maken, en is mede ondertekenaar van het Klimaatakkoord. Wij hebben onze business strategie aangepast op onze verhoogde doelstelling van 77% broeikasgasemissiereductie in 2030 ten opzichte van 2017. Deze doelstelling sluit aan bij het streven naar maximaal 1,5 graden opwarming en is officieel gevalideerd en goedgekeurd door het Science Based Targets-initiatief (SBTi). Vattenfall is daarmee een van de weinige Europese energiebedrijven dat dit belangrijke stempel krijgt, in Nederland zelfs het enige.

Vattenfall investeert grootschalig in duurzame energie-opwek, zoals door de aanleg van wind- en zonneparken. In Nederland levert Vattenfall energie en aanverwante producten en diensten aan 2 miljoen klanten, zowel huishoudens als bedrijven. Vattenfall is actief in de gehele energieketen, van productie, opslag, handel en levering van energie tot de installatie van laadoplossingen voor elektrisch vervoer, de installatie van zonnepanelen en warmtepompen bij klanten, advies bij energiebesparing en het verduurzamen van woningen en bedrijven.

Consultatiereactie

Vattenfall heeft input geleverd op de ingebrachte consultatiereactie van Energie-Nederland en NVDE. Wij onderschrijven derhalve beide reacties, maar willen u hierbij in aanvulling daarop een aantal zaken extra benadrukken, dan wel verduidelijken.

Algemeen: meer dwingend en ingrijpend klimaatbeleid is nodig

Vattenfall is een groot voorstander van de door Nederland en EU ingeslagen route met de verhoogde ambities om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen en daarmee de bijdragen aan afspraken uit het Parijsakkoord te respecteren. **Het is positief en geen overbodige luxe dat het kabinet stuurt op 60% reductie in 2030.** De combinatie van dit hoge beleidsdoel met de juridische verplichtingen waar Nederland nationaal en Europees mee te maken heeft (Urgenda-arrest, ESR, RED, etc.) betekent dat er beleid nodig is dat op een hele directe manier tot resultaten leidt.

Het Ontwerp Beleidsprogramma Klimaat bevat nuttige aanscherpingen van beleid. Echter het nagenoeg verdubbelen van de opgaven en het relatief korte tijdspad, roept de vraag op of de gehanteerde incrementele aanpak nog tot voldoende en tijdige emissiereductie kan leiden. Daarom is het nodig dat meer dwingende en ingrijpende beleidsopties uitgewerkt worden. Hierbij staat één ding vast, namelijk dat **het verbranden van fossiele brandstoffen (voor energie) niet meer passend is in het toekomstige energiesysteem.** Het stimuleren en realiseren van hernieuwbare energie is een

belangrijke pijler om dat te bereiken. Het daadwerkelijk stoppen met fossiele energie is een andere pijler.

Omdat het erg belangrijk is dat de gestelde doelen ook daadwerkelijk gehaald worden, pleiten we voor **heldere en ambitieuze doelen voor 2030, 2040 en 2050 per sector en voor het hele energiesysteem**. Op deze doelen kan gestuurd worden met beleidsmaatregelen en -instrumenten.

Voor de elektriciteitssector geldt dat de vraagsectoren (industrie, mobiliteit, gebouwde omgeving, landbouw) voor emissiereductie afhankelijk zijn van de verduurzaming van de elektriciteitsproductie. Van elektriciteitsproductie wordt verwacht en is het nodig dat dit sneller CO₂-vrij is dan de vraagsectoren zelf. Het Commissievoorstel voor herziening van het EU-ETS stuurt op CO₂-neutraliteit rond 2040, in lijn met de 1,5 graden ambitie uit het Parijsakkoord. Het is dus heel belangrijk dat deze aanscherping van het EU-ETS adequaat en snel wordt doorgezet. Maar daarom is het ook van belang dat ook het Nederlandse beleid gericht is op het faciliteren van een **volledig CO₂-vrij elektriciteitsstelsel ruim vóór 2040**. Het huidige streefdoel in de Klimaatwet (volledige CO₂-neutrale elektriciteitsproductie in 2050) zou wat ons betreft dan ook aangescherpt moeten worden.

Een Elektrificatie Revolutie is nodig om de klimaatdoelen te behalen

Elektrificatie is een essentiële bouwsteen voor de verduurzaming van de industrie, mobiliteit, gebouwde omgeving en landbouw. Het behalen van de klimaatdoelen voor 2030 en 2050 is grotendeels afhankelijk van het tempo en mate van de decarbonisatie van de elektriciteitsproductie en elektrificatie van vraagsectoren. Om het verhoogde klimaatdoel voor 2030 te behalen is grootschalige (directe en indirecte) elektrificatie nodig, leidend tot een stijging van de elektriciteitsvraag tot +80% in 2030 en +300% in 2050 (analyse Vattenfall). Dit vraagt om een sterke stijging van de hernieuwbare elektriciteitsproductie: ten opzichte van 2020 een verviervoudiging in 2030 en een vertienvoudiging in 2050 (analyse Vattenfall). **Om het tempo van decarbonisatie en elektrificatie te versnellen, dienen we van de huidige stapsgewijze verduurzaming over te gaan naar een elektrificatie revolutie.**

Vattenfall heeft 10 acties geformuleerd die nodig zijn voor het laten plaatsvinden van de benodigde elektrificatie revolutie. Voor de acties doen wij tevens een aantal meer concrete beleidsaanbevelingen. Wij zijn verheugd een groot aantal van de beleidsaanbevelingen al in meer of mindere mate terug te zien in het Ontwerp Beleidsprogramma Klimaat.

1. Ontwikkel een concreet en robuust Nationaal Plan Energiesysteem met bijbehorend actieplan, geborgd binnen een stevige governance, gericht op volledig CO₂-vrije elektriciteitsproductie ruim vóór 2040 en een CO₂-neutraal energiesysteem uiterlijk in 2050:

- Geef prioriteit aan de klimaat- en energietransitie;
- Maak een langetermijnvisie en actieplan met specifieke tussendoelen, die als basis dienen voor infrastructuurvereisten en investeringsbehoeften. Faciliteer stakeholderparticipatie (zowel burgers als bedrijven) om te zorgen voor een breed gedragen visie, maar geef toe dat er soms moeilijke keuzes gemaakt moeten worden;
- Kijk verder dan klimaatmitigatie en integreer andere duurzaamheids- (milieu, circulaire economie, stikstof, water) en maatschappelijke (betaalbaarheid) aspecten;
- Versterk de sturing vanuit het Rijk, specifiek gericht op versnelling van ruimtelijke en juridische procedures;

- Geef de voorgestelde Klimaatraad een stevig mandaat en laat de regering alleen op goed onderbouwde (wetenschappelijke) basis afwijken van de adviezen van de Klimaatraad.

2. Investeer in maatschappelijke acceptatie en draagvlak:

- Schets het volledige en eerlijke beeld. Wees duidelijk over de kosten van de transitie. Erken de 'verliezers' van bepaalde keuzes en veranderingen en zorg waar mogelijk voor (niet-)financiële compensatie;
- Zorg voor betaalbaarheid en een rechtvaardige transitie door economisch kwetsbare huishoudens structureel te beschermen tegen energiearmoede;
- Benadruk richting de samenleving en individuen de voordelen van de transitie (luchtkwaliteit, importonafhankelijkheid, lagere energierekening, meer comfort, etc.) en focus op onderwerpen naast de transitie, zoals leefbaarheid van regio's. Zorg daarom voor een kwaliteitsbudget voor regio's om de algehele kwaliteit van het gebied - waar hernieuwbare productie wordt ontwikkeld - te verbeteren;
- Focus op verantwoording aan burgers en omwonenden: keuzes moeten transparant, onderbouwd en verklaarbaar zijn. Verduidelijk de institutionele verantwoordelijkheden in verschillende delen van het proces en hoe burgers kunnen worden betrokken.

3. Stimuleer de vermindering van het totale energieverbruik en verbeter de energie-efficiëntie:

- Vergroot kennis over beschikbare procesefficiëntiemaatregelen in de industrie en het belang van monitoring;
- Versterk en standaardiseer de handhaving van de milieudiensten van de energiebesparingsverplichting voor bedrijven;
- Intensiveer de stimulering van energiebesparing door subsidies en fiscale maatregelen;
- Stimuleer ambities van bedrijven op het gebied van mobiliteit: facilitering structureel thuiswerken, vermindering zakenreizen, aanbieden alternatieve reismogelijkheden.

4. Stimuleer en faciliteer de snelle uitbouw van hernieuwbare elektriciteitsproductie op korte en lange termijn, zowel onshore als offshore, met een focus op systeemintegratie:

- Ontwikkeling van een gedetailleerd uitrolplan voor offshore wind voor de periode tot 2050, inclusief kavels voor offshore elektrolyse;
- Offshore tendersystematiek: behoud de vergelijkende toets om duurzaamheid, innovatie en systeemintegratie te stimuleren en introduceer alleen financiële elementen die gemaximaliseerd zijn (geen negatieve veilingen). Vervroeg de eerstvolgende tender (IJmuiden Ver);
- Borg de complementaire groei van extra wind op zee en extra elektriciteitsvraag voor elektrificatie (incl. elektrolyse), door de doelen en het ontwikkelpad hiervoor op elkaar af te stemmen;
- Creëer financiële en regelgevende ondersteuning voor ten minste 20 TWh extra grootschalige hernieuwbare-elektriciteitsproductie op land in 2030 om de 55 TWh te bereiken uit de RESsen mogelijk te maken;
- Optimaliseer het gebruik van ruimte en elektriciteitsnet door de realisatie van hybride energieparken te stimuleren, die wind, zon en opslag combineren.

5. Stimuleer elektrificatie waar mogelijk:

- a. **Stimuleer directe elektrificatie en gebruik van fossielvrije grondstoffen in de industrie:**

- Neem de acties uit de Routekaart Elektrificatie over:
 - Stel zo snel mogelijk een beleidsdoel vast voor het volume industriële elektrificatie in 2030, met een minimum van 30 TWh;
 - Bepaal uiterlijk in 2025 een beleidsdoel voor het volume industriële elektrificatie in de periode 2030-2040 (bijvoorbeeld minimaal 80 TWh), maak een tienjarenplan en stel dit periodiek bij;
 - Verbreed de stimulering van directe industriële elektrificatie in de SDE++. Stel daarbij ook een Power Purchase Agreement en Garanties van Oorsprong als voorwaarde voor subsidie;
 - Stimuleer flexibele inzet van elektrificatieopties (bijv. e-boilers, electrolyzers, warmtepompen) door o.a. de nettatariefstructuur en belastingen aan te passen, zodat deze assets niet draaien op het moment van er veel fossiele productie is, wat zou leiden tot een toename van de emissies;
- Zorg ervoor dat de groei van de (flexibele) elektriciteitsvraag door elektrificatie complementair is aan en gelijk oploopt met de extra groei van hernieuwbaar aanbod en uitbreiding van de infrastructuur;
- Stimuleer CCU om de industrie toegang te geven tot koolstof als grondstof, wees voorzichtig met het ondersteunen van CCS om te voorkomen dat een lock-in van aardgas ontstaat;
- Ondersteun de ontwikkeling van elektrificatietechnologieën voor industriële warmte op hoge temperatuur.

b. Versnel de uitrol van elektrisch vervoer en stuur op de (indirecte) elektrificatie van lucht- en scheepvaart:

- Continueer de proactieve uitrol van publieke laadpalen;
- Continueer en versterk de prikkels voor elektrisch wegvervoer: o.a. verplichting bij aanbesteding openbaar vervoer, aankoopsubsidie nieuwe en tweedehands auto's (SEPP), zakelijke rijders per 2025 verplicht emissievrij;
- Versterk het concurrentievermogen van het spoorvervoer ten opzichte van de luchtvaart op korte- en middellangeafstandsroutes;
- Breng de impact in kaart van volledige decarbonisatie van de internationale luchtvaart en scheepvaart op nationaal, Europees en mondiaal niveau;
- Stel (bij voorkeur Europese/internationale) doelen voor decarbonisatie van de internationale luchtvaart en scheepvaart, zoals een verplicht aandeel e-fuels.

6. Versnel de uitfasering van aardgas in de gebouwde omgeving:

- Tijdige implementatie van aangekondigde normen voor verwarmingsinstallaties;
- Extra stimulering van stadsverwarming en *all-electric* opties (zoals hoge temperatuur warmtepompen) en van alles wat nodig is om dit mogelijk te maken (o.a. het verwijderen van de gasaansluiting). Stimuleer hybride warmtepompen alleen waar deze duurzame opties (nog) niet mogelijk zijn. Versterk de stimulering van productie en gebruik van groen gas (subsidie voor bestaande en nieuw technologieën, differentiatie in energiebelasting tussen aardgas en groen gas);
- Decarbonisatie van stadsverwarming door intensivering van de stimulering van e-boilers en warmtepompen, in combinatie met restwarmte, geothermie en aquathermie. Laat de beoogde beperking van de inputvrijstelling voor WKK per 2025 niet van toepassing zijn op WKK's die aan stadsverwarming leveren. Stel voor stadsverwarming een geleidelijk afbouwpad op van de vrijstelling dat start vanaf 2025 met een minimumtarief, zodat er voldoende tijd is om over te schakelen naar duurzame alternatieven en de prijsimpact voor consumenten te beperken;

- Geef duidelijke richtlijnen over wanneer met elektriciteit geproduceerde warmte voor warmtenetten als 'duurzaam' geldt (bijv. wanneer spotprijs lager is dan de marginale kosten van goedkoopste fossiele opwek) en creëer prikkels voor flexibele werking van e-boilers en warmtepompen (bijv. verlaging/afschaffing van nettarieven en belastingen tijdens laaggeprijsde uren);
- Verbreed de reikwijdte van stimulering en regelgeving (verplichtingen) naar Verenigingen van Eigenaren en de commerciële sector.

7. Zorg voor voldoende CO₂-vrije flexibiliteit voor een betrouwbaar energiesysteem:

a. Creëer de juiste voorwaarden en marktprikkels voor flexibele afname (*demand side respons*):

- Zorg dat industrieën beter geïnformeerd worden en (digitaal) kunnen profiteren van hun flexibiliteitspotentieel;
- Pas de nettariestructuur en belastingen voor grootverbruikers aan om flexibele vraag te ondersteunen in plaats van vraag naar basislast;
- Schaf zo snel mogelijk salderen af (en niet wachten tot zoals nu beoogd 2031) zodat ook prijsprikkels mogelijk zijn voor de teruglevering door huishoudens en kleine bedrijven van zonnestroom. De huidige marktomstandigheden met hoge prijzen zorgen al snel voor een positieve business van zonnepanelen. Salderen leidt nu tot oversubsidiering en hoge maatschappelijke kosten, ook voor klanten die geen zonnepanelen hebben (en het zich wellicht niet kunnen veroorloven) en voor wie de betaalbaarheid van de energierekening een uitdaging is;
- Zorg voor een adequate laadinfrastructuur voor EV's en bidirectioneel laden.

b. Borg de ontwikkeling van voldoende CO₂-vrije flexibele productiecapaciteit:

- Geef duidelijkheid over de CO₂-emissiereductiedoelstelling voor de elektriciteitssector voor 2030 en hoe om te gaan met emissies voor export. Een landelijke doelstelling heeft grote gevolgen voor de hoeveelheid benodigde CO₂-vrije productievermogen. Een snelle opschaling van CO₂-vrije flexibele productiecapaciteit kan nodig zijn (meerdere GW tegen ~2030), de planning moet nu beginnen;
- Stel een eenduidige routekaart op voor CO₂-vrije flexibele elektriciteitsproductie, verschaft duidelijkheid verschaffen over de oplossingsruimte (bijv. einddatum inzet aardgas, nieuwe kernenergie, acceptatie van biomassa en CCS);
- Om gascentrales via CO₂-vrije gassen (fossilvrije waterstof) te verduurzamen: start op korte termijn met het faciliteren en subsidiëren van pilots en (grootschalige) demonstratieprojecten en bereidt voor op de grootschalige inzet van deze gassen wanneer deze voldoende beschikbaar komen door ombouw van bestaande centrales te stimuleren (CAPEX-subsidie + aanvullende 'capaciteitsvergoeding' voor CO₂-vrij-*ready* stand-by te staan);
- Onderzoek de noodzaak om op langere termijn nieuwe marktmechanismen in te voeren (in afstemming met buurlanden), zoals een CO₂-vrij/fossilvrij capaciteitsmechanisme.

c. Verwijder barrières voor investeringen in opslag:

- Beschouw voor de nettarieven opslag zoals batterijen als productie en niet als verbruik;

- Faciliteer en stimuleer hybride energieparken, waar wind en/of zon-PV gecombineerd worden met opslag.

8. Creëer een passend investerings- en regelgevingskader voor het uitbreiden en optimaliseren van energie-infrastructuur:

- Breid het MIEK uit door ook andere sectoren dan de industrie op te nemen;
- Naast verzwaring van elektriciteitsnetten ook efficiënter gebruik maken van wat we al hebben (cable pooling, N-1/gebruik van 'spitsstrook', , congestiemanagement (al dan niet ondersteund door non-firm Aansluit- en Transport Overeenkomsten), slimme meters, slimme netten, proactieve communicatie, batterijopslag, etc.) om de totale behoefte aan uitbreidingen te verminderen;
- Voer wettelijk bindende netaansluittermijnen in en verbeterde KPI's voor netbeheerders. Dit kan door netbeheerders financieel verantwoordelijk te maken voor vertragingen bij netuitbreidingen;
- Laat ACM investeringsplannen van netbeheerders afwijzen waarin onvoldoende wordt geïnvesteerd in nieuwe netontwikkelingen, bijv. wanneer deze niet in lijn zijn met Regionale Energie Strategieën en plannen van wind- en zonontwikkelaars;
- Voorkom vertragingen in Nederland bij de implementatie van internationale marktintegratieproducten (bijv. door strenger te zijn bij het toestaan van ontheffingen voor de uitstroom van invoeringen in Nederland van dergelijke producten);
- Verminder administratieve hindernissen zoals langdurige vergunningsprocedures.

9. Creëer een passend investerings- en regelgevend kader voor productie, distributie, gebruik en opslag van fossielvrije waterstof:

- Proactieve en tijdige uitrol van de landelijke infrastructuur tussen industrieclusters, opslag (zoutcavernes, in havens voor import), met duidelijke mijlpalen voor wanneer dit beschikbaar is;
- Snelle implementatie van opschalingsinstrument voor eerste elektrolyseprojecten (10 tot 100 MW). Ontwikkel een duidelijk prijs-/ondersteuningsmechanisme dat zekerheid biedt voor investeringen aan zowel de aanbod- als de afnamezijde, in de tijd verschuivend van productie (subsidie) naar afname (verplichting);
- *Dedicated* tenders voor offshore waterstofproductie op zee, al vóór 2030;
- Creëer duidelijkheid over de ontwerpnormen voor waterstofinfrastructuur en -kwaliteit.

10. Borg voldoende aanbod van arbeidskrachten, competenties en materialen:

- Breng de leveringsrisico's voor kritieke materialen in kaart en creëer een duurzame en veerkrachtige toeleveringsketenstrategie;
- Sluit aan bij de Europese Commissie, andere lidstaten en brancheorganisaties om een gelijk speelveld voor leveranciers en afnemers te behouden;
- Beperk de afhankelijkheid van landen buiten de EU door de Europese Commissie en andere lidstaten aan te moedigen lokale productieprocessen te ondersteunen (zoals mijnbouw in Zweden, productie van zonnepanelen en turbinebladen in Duitsland, etc.);
- Vergroot de aantrekkelijkheid van technische banen en opleidingen (beter/goedkoper onderwijs voor binnenlandse beroepsbevolking, bekijk aantrekken buitenlandse arbeidskrachten);
- Subsidiëren van omscholingsprogramma's (bijv. overgang van ketelinstallatie naar warmtepompinstallatie) en stimuleren/bevorderen van technische banen gerelateerd aan energietransitie.